

**ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ВИМІР ПРОЦЕСІВ ВНУТРІШНЬОМОВНОГО ЗАПОЗИЧЕННЯ
В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

У статті розглядаються питання, що стосуються лінгвокогнітивного трактування особливостей внутрішньосистемного концептуального запозичення в сучасній англійській мові. В роботі стратифіковані причини лінгво-ментального феномену запозичання; представлено авторську концепцію структурної цілісності запозичуваного концепту; проаналізовано процеси взаємодії концептуальної деривації та концептуального запозичання, а також утворення морфологізованих метаконцептів; проілюстровано випадки внутрішньомовного запозичання англійських концептуальних структур.

Ключові слова: запозичення, англійська інновація, концепт, морфологізований метаконцепт, деривація.

В статье рассматриваются вопросы, касающиеся лингвокогнитивной трактовки особенностей внутрисистемного концептуального заимствования в современном английском языке. В работе стратифицированы причины лингво-ментального феномена заимствования; представлена авторская концепция структурной целостности заимствованных концептов; проанализированы процессы взаимодействия концептуальной деривации и концептуального заимствования, а также образования морфологизированных метаконцептов; проиллюстрировано случаи внутриязыкового заимствования англоязычных концептуальных структур.

Ключевые слова: заимствование, англоязычная инновация, концепт, морфологизированный метаконцепт, деривация.

This paper is a generalization of the results of linguocognitive interpretation of intralingual borrowing of concepts in modern English. The article analyzes the theoretical foundations of the linguocognitive approach to the study of linguo-mental innovations, discusses the ways of forming of English morphological metaconcepts and their role in the processes of conceptual derivation.

Specific tasks of the work are: - defining cognitive linguistics as a modern transdisciplinary anthropocentric direction of linguistic research; - stratification of the causes of the linguo-mental phenomenon of borrowing; - presentation of the author's concept of borrowing, based on the principle of structural integrity of the borrowed concept; - definition of the processes of interaction of conceptual derivation and conceptual borrowing; - linguocognitive analysis of the formation of the morphological metaconcepts from the lexical concept; - verbal exemplification of linguistic borrowing of conceptual structures in English. In order to illustrate the functioning of units of this type, text fragments from modern English-language periodicals are presented in the work.

The study also demonstrates the direct correlation between the growth of the stock of morphological metaconcepts and the complication of changes in the social environment. In order to represent the illustrative material of functioning of innovations of this type, text fragments from modern English-language periodicals of recent years has been selected and presented in the work. The significance of the article, is that it's a contribution to cognitive linguistics, so as the covered material can be used in teaching students Lexicology, and English as the first foreign language.

Key words: borrowing, English innovation, concept, morphological metaconcept, derivation.

Постановка проблеми. Сам факт запозичення лексеми з однієї мови в іншу є явищем складним і багатограним. В усіх мовах світу слово є мовним знаком, має зміст і форму... [4, с. 20]. Відомо, що різні мови по-своєму позначають одні й ті ж реалії. Принципи сприйняття визначають формування когнітивних і мовних категорій [20, р. 74], а отже не мова, а народ створює свою культуру, а культура так чи інакше віддзеркалюється в мові [19, с. 115]. У сучасному інформаційному світі все більше уваги приділяється дослідженню процесів здобуття, переробки та зберігання знання. Когнітивна лінгвістика намагається подати та дослідити загальний мовний фонд

у всій його когнітивній повноті, що, у свою чергу, передбачає врахування моделей здобуття мовного знання, рецепції та продукування [21, с. 40].

Розвиток пласту запозичених одиниць в англійській мові "все більше детермінується не іншомовним впливом, а саме внутрішньомовними запозиченнями, які виникають внаслідок інтерваріантної міграції та інтраваріантної мобільності лексичного матеріалу" [11, с.10]. До того ж, дослідження іншомовних та внутрішньомовних запозичень значною мірою сприяє загальнолінгвістичній меті розуміння міжкультурних та внутрішньокультурних контактів англomовного суспільства [6, с. 8] з одного боку, та аналізу процесів формування інформаційного лінгво-ментального середовища світу – з іншого.

У вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці різні аспекти іншомовних запозичень розглядалися неодноразово, проте аспекти внутрішньомовного лексичного запозичення в сучасну англійську мову, як перманентного інноваційного процесу, представлені в окремих роботах [2, 3, 5, 9, 15, 16, 22] лише починають фігурувати на арені лінгвокогнітивних досліджень, що і підкреслює актуальність даної роботи.

До конкретних **завдань** даного дослідження можна віднести: - окреслення когнітивної лінгвістики як сучасного трансдисциплінарного антропоцентричного напрямку мовознавчих досліджень; - стратифікація причин лінгво-ментального феномену запозичання; - представлення авторської концепції концептозапозичення, що базується на принципі структурної цілісності / нецілісності запозичуваного концепту; - визначення процесів взаємодії концептуальної деривації та концептуального запозичання; - лінгвокогнітивний аналіз утворення морфологізованого метаконцепту від лексикалізованого концепту; - лінгвальна ілюстрація випадків внутрішньомовного запозичання англomовних концептуальних структур. **Матеріалом** дослідження виступають англomовні морфологізовані метаконцепти та лексикалізовані концепти, як безпосередні конституенти процесів внутрішньомовного запозичання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Домінування у сучасному мовознавстві антропоцентричного підходу зумовлює вивчення мови у тісній взаємодії з навколишньою дійсністю, а "людина постає точкою відліку в процесі аналізу тих чи інших явищ, визначаючи його перспективи та остаточні цілі" [13, с. 212]. У світлі інноваційних лінгвістичних теорій мову розглядають як "засіб накопичення знань про культуру нації та цивілізації вцілому" [14, с. 7].

Більшість учених при визначенні когнітивістики беруть за основу тезу, що вона є вченням про системи репрезентації знань й опрацювання інформації, що надходить людині різними каналами [10, с. 82]. Так, "зміна гуманітарних парадигм у суспільствознавчих науках у цілому і, зокрема, у лінгвістиці зумовила фокусування уваги вчених-філологів на феномені *homo loquens* – людини, що виступає суб'єктом породження та сприйняття мовних повідомлень" [8, с. 25].

Слід зазначити, що складність визначення концепту пояснюється тим, що він "не піддається прямому і безпосередньому спостереженню, відчуттю, дотику (таке загальне розуміння його суті характерне для всіх лінгвістів), належить одночасно індивідуальному і колективному когнітивному простору" [17, с. 17]. На думку дослідників, концепт – "це будь-яка дискретна змістовна одиниця колективної свідомості, що відображає предмет реального або ідеального світу і зберігається в національній пам'яті носіїв мови у вербально позначеному вигляді" [1, с. 53]. Таким чином, у концепті поєднуються результати як соціокультурного, так і індивідуального досвіду.

В умовах виходу когнітивної лінгвістики на трансдисциплінарний рівень пізнання реалізується можливість значного підвищення її експланаторних можливостей. Таким чином, замість утворення нової теоретичної рамки, трансдисциплінарний системний підхід має на меті усунення "рамок" дослідження у їх традиційному розумінні, і встановлення замість них альтернативних "наукових терміналів", які забезпечуватимуть вихід до такої інформації, синтез якої є необхідним для повного розуміння різнорідних складових інформаційної мережі світу та ролі людини у її формуванні.

Традиційно усі причини запозичання поділяються на позамовні (екстралінгвальні) та внутрішньомовні (лінгвальні). Процес асиміляції внутрішньомовних запозичень, у порівнянні із іншомовними запозиченнями, практично скасовується. Проте, на наш погляд, більшу роль відіграють не лінгвальні, а лінгво-ментальні чинники. Серед екстралінгвальних причин виділяються: історичні контакти народів і наявність двомовності; потреба у найменуванні нової реальності або поняття; наявність у мові-донорі сталої системи термінів для обслуговування будь-якої тематичної галузі, професійного середовища; новаторство нації в певній сфері діяльності.

Лінгво-ментальні чинники полягають у необхідності розмежування близьких понять; заміни розчленованої номінації поняття нерозчленованим; спеціалізації і абстрагуванні понять; поповненні експресивних засобів, евфемізації; економії мовних засобів. Проте остання причина є дискусійною, оскільки вживання незнайомого слова пов'язане із витратою мовних засобів для його пояснення.

Розглядаючи процеси творення та функціонування англомовних морфологізованих метаконцептів, зазначимо, що запозичені з інших мов світу мовні одиниці, являють собою структурні одиниці "алохтонних концептів, перенесених з іншого дискурсу в даний дискурс для виконання певних комунікативних завдань" [18, с. 77].

У лінгвокогнітивному аспекті, ґрунтуючись на поняттях структурованості концепту, як складної багатовимірної оперативної одиниці ментального типу, ми виділяємо запозичення: а) готових концептів (цілісних структур, що являють собою повну копію того концепту, який входить до складу концептосистеми – джерела); б) дискластеризованих концептів (тих, що мають пошкоджену структуру у порівнянні із вихідними концептами-оригіналами); в) початковий інформаційний матеріал для утворення концепту (протоконцепти). Як правило, інтрасистемне концептозапозичання реалізується запозиченням готових, і тільки іноді – дискластеризованих концептів, в той час, як екстрасистемне концептозапозичання – у більшості випадків знаменується запозиченням дискластеризованих концептів.

Взаємодія процесів концептуальної деривації та концептуального запозичання виражається в безпосередній участі запозичених концептів у процесах утворення похідних концептів. Проте, це стає можливим лише тоді, коли вихідні концепти (власномовні або запозичені) мають непошкоджену внутрішню структуру або вважаються такими. У цьому ж зв'язку слід зазначити, що ті концепти, структура яких збереглась при "копіюванні" з однієї мови в іншу, практично завжди з часом все ж таки зазнають певних перетворень у новому середовищі відповідно до ментально-комунікативних вимог етноса-реципієнта.

Процес утворення морфологізованого метаконцепту від лексикалізованого концепту, запозиченого як з периферії власної концептосистеми, так і з концептосистеми іншого етносу виглядає так: КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ЗАПОЗИЧАННЯ → КОНЦЕПТУАЛЬНА ДЕРИВАЦІЯ → МЕТАГЕНЕРАТИВНА ДЕРИВАЦІЯ

Інтрасистемне концептозапозичання, навпаки, більшою мірою представлено запозичанням готових концептів, структура яких цілісна. Лише у разі наявної необхідності цей процес може супроводжуватися коригуванням контенту кластерів такого роду концептуальних структур. Отже, у даному випадку вважаємо більш коректним говорити не про явище запозичення, а про явище міграції між периферійною та центральною зонами концептосистеми англійської мови.

Розглядаючи надалі явище запозичання концептів, перейдемо до лінгвальної ілюстрації випадків внутрішньомовного запозичання. Так, при контакті різних субкультур відбувається неминучий взаємовплив, який неодмінно фіксується в мові. Взаємозв'язок і взаємовплив культур всередині англомовного середовища виражається у феномені запозичання лінгво-ментальних одиниць.

Запозичення можуть бути "результатом мобільності лексики, її пересування від периферії системи (від мов для спеціальних цілей, від соціолектів, від професійно або соціально обмежених мікросистем) до її ядра (загальнонародної мови), від ядра системи – до периферії (від загальнонародної мови до спеціальної), пересування всередині периферії (від однієї мови для спеціальних цілей або соціолекту до інших" [12, с. 33].

До внутрішньомовних запозичень в англійській мові у першу чергу слід віднести міжваріантні запозичення. При цьому слід відзначити особливу роль американського варіанту, оскільки значна кількість морфологізованих метаконцептів, які в наш час активно функціонують в англомовному лінгво-ментальному середовищі, зародилися саме в американському варіанті. Отже, не зважаючи на вторинність американського варіанту у плані походження (відносно британського), можна відзначити його первинність у плані продукування та постачання афіксальних засобів номінації. До їх числа належать, наприклад, такі морфологізовані метаконцепти, як: - FRIENDLY, -SPEAK, -BURGER, -(A)THON, -GATE, -HOLIC, - FREE, -SOMETHING, -ERATI, - SIZE, -ZONE etc.

Прикладами лексикалізованих концептів, у складі яких можна виділити морфологізований метаконцепт –FRIENDLY, можуть послугувати PARENT-FRIENDLY, ECOFRIENDLY та

DISABILITY-FRIENDLY. D.C. Schools Chancellor Michelle A. Rhee said last night that one of her first priorities is to bring a "wholesale culture shift" to the central-office bureaucracy of the school system so it is more student-focused and parent-friendly. (The Washington Post, July 26, 2007) Ideas include buying ecofriendly office supplies (see thegreenoffice.com), asking your company to buy carbon offsets for corporate travel and pushing for more opportunities to work from home so fewer employees have to commute on a daily basis (for more ideas, see treehugger.com (Newsweek, June 11, 2007).

Last year, Bob Baublitz, Bell Atlantic's first manager of marketing to the disability community, led the launch of an accessibility Web site touting Bell Atlantic's disability-friendly products. (The Wall Street Journal, December 15, 2001)

За допомогою морфологізованого метаконцепту –SPEAK когнітивний рівень лінгво-ментального середовища поповнився значною кількістю лексикалізованих концептів, серед яких: CONSULTANT-SPEAK, ECOSPEAK, NEWSPEAK, EUROSPEAK, NATOSPEAK, STEGO-SPEAK, тощо.

Attention fans of consultant-speak "thought leadership" best-practice articles (anyone out there?): Yet another firm is joining the publishing ranks. Today, Deloitte launches its first edition of Deloitte Review, which is available both online and in print. (Newsweek August 27, 2007)

Presidential Ecospeak: President Bush's nominee to run the Environmental Protection Agency, Mike Leavitt, finally won committee approval this week, but not before a half-dozen senators had openly expressed exasperation at his habit of retreating behind ecofriendly phrases when asked about his record as Utah's governor. (The New York Times, Saturday, October 18, 2003)

Unfortunately our hopes were premature. For no sooner had Marxist Newspeak evaporated than Eurospeak – the official language of the European Union – came in place of it. (National Review, June 20, 2005)

That said, I never fell into NATOspeak, and am not trying to argue this is not a war – its the worst kind, a guerrilla or "civil" war (a contradiction in terms). Its 100 a war in which more than 100 young British troops have given their lives and who knows how many Afghans. (Al Hamilton, June 19, 2008)

Take an image of Osama bin Laden, for example. Then take a map. A stegotool can be used to hide the map file under the 'cover image' (stego-speak for the original file). (Bulletin of the Atomic Scientists, May 1, 2001)

Актуалізація американського за походженням морфологізованого метаконцепту –THON пов'язана із "постійним урізноманітнюванням змагань в англомовних країнах" [7, с. 59]. Так, до складу похідних метаконцептуальної деривації з вказаним морфологізованим метаконцептом можна віднести: ADOPT-ATHON, BLOGATHON, SLIMATHON, READATHON, SKIPATHON, BIKEATHON, RADIOTHON, CYCLETHON тощо.

The Humane Educational Society will do its part to fight "black dog syndrome" with an adopt-athon this weekend at PetSmart, 2130 Gunbarrel Road. According to HES officials, big, black dogs often are the last to be adopted from animal shelters, a phenomenon known as black dog syndrome. (Chattanooga Times Free Press, November 13, 2009)

Non-Fiction Blog during the Blogathon for blogging about her cancer. So You Want to Murder a Racecar Driver... got a lot of attention and won the Best Fiction Writing for their blog mystery novel. (The Blog Herald, June 19, 2007)

The goal of the Slimathon is to promote optimal health and nutritional status among area residents, organizers said. (Times Herald, January 3, 2003)

Англомовні лексикалізовані концепти, в номінативному базисі яких присутній морфологізований метаконцепт, у форматі якого відбивається інформація про "значний скандал навколо певної теми або проблеми", являють собою похідні концептуальної деривації, що відбулася за афіксальною метакогнітивною моделлю комбінування лексикалізованих концептів із морфологізованим метаконцептом –GATE. До речі, останній утворився саме в американомовному середовищі. Прикладами таких процесів можуть послугувати концепти WEAPONSGATE, URANIUMGATE та інші.

Weaponsgate – The "gate" suffix – the scourge of any politician fearing involvement in possible scandal – rears its head. Tellingly, it's hardly ubiquitous this time, used by only a few publications and at least one television commentator. (The New York Times, June 22, 2003) The Bush Administration has come up with three main explanations for Uraniumgate. (The New Republic, July 28, 2003)

Наведені нами нижче приклади лексикалізованих концептів ілюструють функціонування в їх консолідованій структурі таких морфологізованих метаконцептів, як -FREE, -SOMETHING, -ERATI, -SIZE, -ZONE які утворилися саме в американському варіанті англійської мови і згодом поширилися і на інші національно-територіальні варіанти.

Is this the beginning of the end for tax-free Internet shopping? There have been a lot of arguments over the years about why online merchants should not collect sales tax, many of them not very compelling. (The New York Times, April 11, 2008) Elsewhere, Mr. Honoré documents outposts of free-range kids around the world and finds them flourishing. He cites an outdoor nursery called The Secret Garden in Scotland where kids can run free. (The Globe and Mail, May 13, 2008)

They were the first weddings of twentysomethings that I'd attended since the early 1990s, when the twentysomethings in question were my cousins and friends. (The New York Times, September 18, 2008)

The part she has written for herself is constructed as if out of spare parts, from several cultural stereotypes. Cat, as she is called, is a weathered, cynical, fortysomething rock star in the punk vein, a fading icon of the Joan Jett variety. (The New York Times, Thursday, July 3, 2003)

Mr Stone was in the UK shortly before the Bombay attacks, to speak at an event that brings the Silicon Valley glitterati to Oxford once a year. At 34, he has the self-assurance of a young man who knows he is the brightest star among them. (Daily Telegraph 21 December, 2008)

The site is studded with advertisements and animations that make the content seem almost like an afterthought. It is organized into four groups: sportzone, worldzone, greenzone and technozone, which offer virtual games and information with educational themes about sports, world culture, ecology and the technology behind the games. (The New York Times, September 21, 2000)

Especially intriguing are greenzone, which has a section on the Olympic-size mound of garbage generated by the games, and technozone, which asks older children to research and design their own venues for the sports they choose. (The New York Times, September 21, 2000)

The by-the-numbers story involves the theft, both actual and intellectual, of molecule-size computers called nanobots, a device familiar to viewers of "Chuck," ... (The New York Times, July 15, 2010)

A barn-size array of solar panels collects energy from the sun and converts it to electricity. (The New York Times May 20, 2007)

Висновки та перспективи дослідження. Наведений ілюстративний матеріал переконливо свідчить про те, що носії англійської мови достатньо легко, у ментальному розумінні, оперують запозиченими з підсистем власного антропоцентричного ментального континууму морфологізованими метаконцептами. На відміну від іншомовних запозичень, у їх структурі міститься інформація про похідність (етимологічний кластер), як, до речі, і решта кластерного контенту зберігається.

Крім того, на нашу думку систему запозичення слід іменувати "трансляційним" шляхом збагачення словникового складу, оскільки у ролі "продукту" функціонування системи запозичення постає лише процес та результат трансляції конститuentів. Під трансляцією ми розуміємо: а) передачу мовних одиниць в структуру системи, б) переміщення всередині неї.

Отже, цей процес може носити як інтрасистемний, так і екстрасистемний характер, що в традиційній лінгвістиці іменується "іншомовним" та "внутрішньомовним" запозиченням. За нашими дослідженнями процес внутрішньомовного запозичення може бути репрезентований не тільки напрямком ПЕРИФЕРІЯ→ЯДРО, а й зворотнім варіантом, що можна узагальнити наступним чином ПЕРИФЕРІЯ↔ЯДРО. Іншомовні ж запозичання також мають можливість ентранжуватись як у периферійний, так і у ядерний простір системи словникового складу сучасної англійської мови.

Викладене вище свідчить про можливість включення англословних інновацій у системи інших мов світу. Саме такі властивості явища "міжмовної трансляції" одиниць комунікації можна, на наш погляд, іменувати потенційною міжсистемною валентністю у своєму широкому розумінні. У вузькому розумінні під потенційною міжсистемною валентністю англословних запозичень слід розуміти їх апріорну здібність бути включеними у процеси концептуальної деривації. Отже, інтрасистемне концептозапозичання, як правило, реалізується розширенням мережі функціонування вже наявних у лінгво-ментальному середовищі концептів.

Перспективою подальших досліджень у даному напрямку вважаємо лінгвокогнітивні дослідження ролі внутрішньомовних запозичень у формуванні англомовної картини світу, а також висвітлення особливостей їх участі у процесах концептуальної деривації.

Список використаних джерел

1. Бабушкин А.П. Концепты разных типов в лексике и фразеологии и методика их выявления / Бабушкин А.П. // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: Научное издание / Под ред. И.А. Стернина. – Воронеж: Воронежский государственный университет, 2001. – С. 53.
2. Битко Н. С. Запозичення як фактор розвитку базових концептів англійської мови (на прикладі концепту dwelling). Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. К: Логос, 2011. С. 75–83.
3. Битко Н. С. Запозичення як засіб адаптації концептуальної і лексичної системи англійської мови до альтернативної реальності: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04. Одеса, 2008. – 24 с.
4. Вовк П.С. Міжмовна асиметрія мовного знака [Текст] / Вовк П.С. // Studia linguistica. – Збірник наукових праць КНУ ім. Т. Шевченка Випуск 1. – Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – С. 20–24.
5. Герман Л. В. Проблема запозичення концептів. Мова і культура. 2011. Вип. 14. Т. 2. С. 45–48.
6. Гармаш О.Л. Запозичення як джерела збагачення словникового складу англійської мови [Текст] / О.Л. Гармаш // Нова Філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2006. – Вип.25. – С. 8–14.
7. Гармаш О.Л. Англомовна епідигматика та розвиток вокабуляру: [монографія] / Гармаш О.Л. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 128 с.
8. Голубовська І.О. Мовна особистість як лінгвокультурний феномен [Текст] / І. О. Голубовська // Studia linguistica. – Збірник наукових праць КНУ ім. Т. Шевченка Вип. 1. – Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – С. 25–32.
9. Домнич О. В. Проблема концептуального лінгвокультурного заимствования в системе современного полинационального английского языка. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 7(75), жовтень. С. 14–19.
10. Загнітко А.П. Теорія сучасного синтаксису: [монографія] / А.П. Загнітко – Донецьк: ДонНУ, 2006. – 378 с.
11. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу англійської мови в 80-ті – 90-ті роки XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : спец. 10.02.04 „Германські мови” / Ю. А. Зацний. – Запоріжжя, 1999. – 32 с.
12. Зацний, Ю.А. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови: [монографія] / Зацний Ю.А., Пахомова Т.О. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2001. – 243 с.
13. Кубрякова Е.С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века (опыт парадигматического анализа) [Текст] / Е.С. Кубрякова // Язык и наука конца 20 века. – М., 1995. – С. 144–238.
14. Маслова В.А. Лингвокультурология : Учеб. пособие / В.А. Маслова. – М. : Академия, 2001. – 208 с.
15. Моїсеєнко О. Ю. Языковая парадигма World Englishes. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2016. № 34. С. 92–104.
16. Моїсеєнко О.Ю. Концептуальна інтеграція англійської мови в лінгвокультурний контекст Східної Африки: автореф. дис. д. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2015. – 39 с.
17. Попова З.Д., Стернин И.А. Понятие концепт в лингвистических исследованиях. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 1999. – 30 с.
18. Слышкин Г. Г. От текста к символу: лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе. – М., 2000. – 128 с.
19. Снитко О.С. Коди культури у мовній об'єктивації дійсності [Текст] / Снитко О.С. // Studia linguistica. – Збірник наукових праць КНУ ім. Т. Шевченка Випуск 1. – Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – С. 115–121.
20. Janda L.A. From number to gender, from dual to virile: bridging cognitive categories // Between Grammar and Lexicon. – Amsterdam (Phil.): John Benjamins Publishing Company, 2000. – P. 73–86.

21. Schwarz M. Einführung in die kognitive Linguistik. – Tübingen: Francke, 1992. – 173 s.
22. Wierzbicka A. Understanding cultures through their key words: English, Russian, Polish, German, and Japanese. Oxford: Oxford University Press, 1997. – 317 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу

1. Al Hamilton, June 19, 2008
2. Bulletin of the Atomic Scientists, May 1, 2001
3. Chattanooga Times Free Press, November 13, 2009
4. Daily Telegraph 21 December, 2008
5. National Review, June 20, 2005
6. Newsweek August 27, 2007
7. Newsweek, June 11, 2007
8. The Blog Herald, June 19, 2007
9. The Globe and Mail, May 13, 2008
10. The New Republic, July 28, 2003
11. The New York Times, July 15, 2010
12. The New York Times, April 11, 2008
13. The New York Times, September 18, 2008
14. The New York Times May 20, 2007
15. The New York Times, Saturday, October 18, 2003
16. The New York Times, June 22, 2003
17. The New York Times, Thursday, July 3, 2003
18. The New York Times, September 21, 2000
19. The Wall Street Journal, December 15, 2001
20. The Washington Post, July 26, 2007
21. Times Herald, January 3, 2003

Транслітерований список джерел

1. Babushkin A.P. Koncepty raznyh tipov v leksike i frazeologii i metodika ih vyyavleniya / Babushkin A.P. // Metodologicheskie problemy kognitivnoy lingvistiki: Nauchnoe izdanie / Pod red. I.A. Stermina. – Voronezh: Voronezhskij gosudarstvennyj universitet, 2001. – S. 53.
2. Bytko N. S. Zapozychennia yak faktor rozvytku bazovykh kontseptiv anhliiskoi movy (na prykladi kontseptu dwelling). Lihvistyka XXI stolittia: novi doslidzhennia i perspektyvy. K: Lohos, 2011. S. 75–83.
3. Bytko N. S. Zapozychennia yak zasib adaptatsii kontseptualnoi i leksychnoi systemy anhliiskoi movy do alternatyvnoi realnosti: avtoref. dys. kand. filol. nauk: 10.02.04. Odesa, 2008. – 24 s.
4. Vovk P.S. Mizhmovna asymetriia movnoho znaka [Tekst] / Vovk P.S. // Studia linguistica. – Zbirnyk naukovykh prats KNU im. T. Shevchenka Vypusk 1. – Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr "Kyivskiy universytet", 2008. – S. 20–24.
5. Herman L. V. Problema zapozychennia kontseptiv. Mova i kultura. 2011. Vyp. 14. T. 2. S. 45–48.
6. Harmash O.L. Zapozychennia yak dzhherela zbahachennia slovnykovoho skladu anhliiskoi movy [Tekst] / O.L. Harmash // Nova Filologiya. Zbirnyk naukovykh prats. – Zaporizhzhia: ZNU, 2006. – Vyp.25. – S. 8–14.
7. Harmash O.L. Anhlovna epidyhmatyka ta rozvytok vokabuliaru: [monohrafiia] / Harmash O.L. – Melitopol: TOV «Vydavnychi budynok MMD», 2009. – 128 s.
8. Holubovska I.O. Movna osobystist yak lihvkulturnyi fenomen [Tekst] / I. O. Holubovska // Studia linguistica. – Zbirnyk naukovykh prats KNU im. T. Shevchenka Vyp. 1. – Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr "Kyivskiy universytet", 2008. – S. 25–32.
9. Domnich O. V. Problema konceptual'nogo lingvokul'turnogo zaimstvovaniya v sisteme sovremennogo polinacional'nogo anglijskogo yazyka. Naukovi zapiski Nacional'nogo universitetu «Ostrozka akademiya»: seriya «Filologiya». Ostrog: Vid-vo NaUOA, 2019. Vip. 7(75), zhovten'. S. 14–19.
10. Zahnitko A.P. Teoriia suchasnoho syntaksysu: [monohrafiia] / A.P. Zahnitko – Donetsk: DonNU, 2006. – 378 s.
11. Zatsnyi Yu. A. Rozvytok slovnykovoho skladu anhliiskoi movy v 80-ti – 90-ti roky XX stolittia : avtoref. dys. na zdobuttitia nauk. stupenia dokt. filol. nauk : spets. 10.02.04 „Hermanski movy” / Yu. A. Zatsnyi. – Zaporizhzhia, 1999. – 32 s.

12. Zatsnyi Yu. A. Mova i suspilstvo: zbahachennia slovnykovoho skladu suchasnoi anhliiskoi movy: [monohrafiia] / Zatsnyi Yu.A., Pakhomova T.O. – Zaporizhzhia: Zaporizkyi derzhavnyi universytet, 2001. – 243 s.
13. Kubryakova E.S. Evolyuciya lingvisticheskikh idej vo vtoroj polovine XX veka (opyt paradigmaticeskogo analiza) [Tekst] / E.S. Kubryakova // Yazyk i nauka konca 20 veka. – M., 1995. – S. 144–238.
14. Maslova V.A. Lingvokulturologiya: Ucheb. posobie / V.A. Maslova. – M. : Akademiya, 2001. – 208 s.
15. Moiseienko O. Yu. Yazykovaya paradigma World Englishes. Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh. 2016. № 34. S. 92–104.
16. Moiseienko O. Yu. Kontseptualna intehratsiia anhliiskoi movy v linhvokulturnyi kontekst Skhidnoi Afryky: avtoref. dys. d. filol. nauk: 10.02.04. Kyiv, 2015. – 39 s.
17. Popova Z.D., Sterin I.A. Ponyatie koncept v lingvisticheskikh issledovaniyah. – Voronezh: Izd-vo VGU, 1999. – 30 s.
18. Slyshkin G. G. Ot teksta k simvolu: lingvokulturnye koncepty precedentnykh tekstov v soznanii i diskurse. – M., 2000. – 128 s.
19. Snytko O.S. Kody kultury u movnii obiektyvatsii diisnosti [Tekst] / Snytko O.S. // Studia linguistica. – Zbirnyk naukovykh prats KNU im. T. Shevchenka Vypusk 1. – Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr "Kyivskyi universytet", 2008. – S. 115-121.
20. Janda L.A. From number to gender, from dual to virile: bridging cognitive categories // Between Grammar and Lexicon. – Amsterdam (Phil.): John Benjamins Publishing Company, 2000. – P. 73–86.
21. Schwarz M. Einführung in die kognitive Linguistik. – Tübingen: Francke, 1992. – 173 s.
22. Wierzbicka A. Understanding cultures through their key words: English, Russian, Polish, German, and Japanese. Oxford: Oxford University Press, 1997. – 317 p.

УДК :378.016:811.111'243

**Гасько О.,
Байбакова І.
(Львів)**

AUTONOMOUS LEARNING AND METACOGNITIVE STRATEGIES WITHIN ESP DISCOURSE

This article is aimed at regarding autonomous learning in terms of teachers' tasks, corresponding methods and effective ways of its fostering within ESP discourse taking into account metacognitive strategies concerning cognitive factors and characteristics associated with autonomous learning such as resourcefulness, initiative, and persistence being crucial for tertiary education students. Recent publications dwell on some specific aspects related to the issue under consideration: the findings of the research related to teachers' and students' perception of autonomous learning definition; general recommendations beneficial for autonomous learning such as clear performance standards set from the very start; appropriate feedback provided to students by informing them about the skills they have acquired and/or still need to improve.

One of the most important principles of learners' autonomy is the shift of attention from teaching to learning focusing on the student. Effective teaching strategies fostering autonomy include: creating productive learning climate correlated with emotional intelligence; establishing positive student relationships taking into account social-emotional development; providing students with appropriate choices increasing them in regular and online learning activities; encouraging comprehensive thinking. Autonomous learning regarded within ESP discourse turns out to be rather beneficial for tertiary education students.

For autonomous learning within ESP discourse educators should create courses providing students' opportunities for academic skills training; foster students' initiative; develop the students' ability to solve the problems; assess students' learning capabilities progress; choose and apply appropriate methods for the students to increase self-monitoring tendencies aimed at investing their time with the focus on the long term value activities.

Key-words: autonomous learning, discourse, cognitive process, metacognitive strategies, ESP.